

בס"ד, ט' אדר התשפ"ה

סנהדרין דף פ"ב - דיני הבועל ארמית, פרשת זמרי ופנחס, וכהן ששימש בטומאה

שאלות:

1. זאב הכהן התחתן בנישואים אזרחיים עם גויה. מותר לבן שלו לעלות לדוכן?

הדין כשלא פגעו קנאים בבועל ארמית

הגמרא שואלת מה דינו של הבועל ארמית כאשר הקנאים לא פגעו בו. רב שכח את ההלכה, וכשהקריאו לרב כהנא בחלום את הפסוק ממלאכי "בגדה יהודה... ובעל בת אל נכר", נזכר רב בפירוש הפסוק ולימד:

- "בגדה יהודה" - זו עבודה זרה
- "תועבה" - זה משכב זכור
- "חילל קודש ד" - זו זונה (לא יהיה קדש ולא תהיה קדשה)
- "ובעל בת אל נכר" - זה הבא על הגויה

עונשו של החוטא הוא:

- אם הוא תלמיד חכם - לא יהיה לו ער בחכמים, כלומר לא יזכה להיות ער בבית המדרש אלא יהיה ישן ותורתו תיעשה קרעים, ולא יהיה לו עונה בתלמידים - שיוכל לענות ולהשיב לשאלות מהתלמידים (חידושי אגדות).
- ואם הוא כהן - לא יהיה לו בן מגיש מנחה.

2. יוסי שואל את הרב אם מותר לפגוע ביעקב שהתחתן עם גויה בנישואים אזרחיים?

חומרת בעילת גויה

ר' חייא בר אבויה אומר שהבא על הגויה כאילו מתחתן בעבודה זרה, שנאמר "ובעל בת אל נכר" - וכי לאל נכר יש בת? אלא זה הבא על הגויה. בעניין הזה נחלקו האמוראים:

- רב דימי אומר שבית דין של חשמונאי גזרו שהבא על הגויה חייב משום נשג"א (נענש עליה כאילו חטא בכל אלה, וגזרו גזירה זו כדי שיתרחק ממנה):
 - נידה (אף שאין בה טומאה מן התורה, היא מאוסה כנידה)
 - שפחה (שהיא כשפחה לעומת כנסת ישראל שנקראה גבירה)
 - גויה (דומה ללאו של לא תתחתן בם)
 - אשת איש (למרות שלגוי אין קידושין, גזרו על זה כדי שלא יהיה רגיל באשת איש)
- רבין חולק על החיוב האחרון שלא חייב משום אשת איש אלא משום זונה כי סתם גויה מופקרת ולא מיוחדת לבעלה (ערוך לנר)

רב חסדא ורבה בר בר חנה אמרו בשם רבי יוחנן שאם קנאי בא להימלך בבית דין אם לפגוע בבועל - אין מורים לו כך, כי הדין נאמר רק למי שמקנא מעצמו.

3. באילו עונשים נענש המלך יהויקים?

גולגולת יהויקים

להארות: dafspoiler@gmail.com

הגמרא מביאה מאמר נוסף שאמר ר' חייא בר אבוייה שהיה כתוב על גולגולתו של יהויקים "זאת ועוד אחרת". הסבא של ר' פרידא (שהוא ר' חייא בר אבוייה שמספר את הסיפור) מצא גולגולת מושלכת בשערי ירושלים, ועליה כתוב "זאת ועוד אחרת".

כל פעם שהוא קבר אותה, היא חזרה ויצאה, והוא הסיק שזו הגולגולת של יהויקים שנאמר עליו "קבורת חמור יקבר". אבל מאחר ובכל זאת הוא מלך ולא דרך ארץ לבזותו, הוא עטף אותה במשי והניח אותה בתיבה. אשתו מצאה את התיבה וכששאלה את שכנותיה, הן אמרו לה שזו גולגולת של אשתו הראשונה שהוא שומר לזיכרון. אשתו כעסה ושרפה את הגולגולת בתנור. כשהוא גילה את זה הוא אמר: זהו שכתוב על הגולגולת "זאת ועוד אחרת" - שלא נגמר עונשו בבזיון ההשלכה מחוץ לקבר, אלא אף בשריפה.

4. כיצד היה מותר למשה להתחתן עם ציפורה?

מעשה פנחס וזמרי

בהמשך לדין שאין מורים לקנאי הבא להימלך, רבי יוחנן אומר שאם פנחס היה הורג את זמרי אחרי שפירש מכזבי - היה פנחס נהרג על כך. ואם זמרי היה הורג את פנחס - לא היו הורגים את זמרי, כי פנחס היה רודף.

הגמרא מפרטת את הסיפור של פנחס:

כשמשה ציווה להרוג את הנצמדים לבעל פעור, שבט שמעון הלך אל זמרי הנשיא שלהם בטענה שמשה דן דיני נפשות והוא שותק. זמרי קיבץ 24,000 איש והלך אל כזבי בת צור. היא סירבה בהתחלה ואמרה שאביה ציווה להישמע רק לגדול שבהם. זמרי טען שהוא גדול ממשה, כי שבטו (שמעון) גדול משבט לוי של משה.

זמרי תפס בשערותיה והביא אותה למשה, ושאל אם היא מותרת, ואם אסורה - מדוע בת יתרו הותרה לו. משה שכח את ההלכה וכולם געו בבכיה. פנחס ראה את המעשה ונזכר בהלכה שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו (לדעת שמואל, הוא ראה שבמקום חילול השם לא חולקים כבוד לרב ולכן הורה הלכה בפני רבו. רבי אליעזר אומר שראה מלאך משחית בעם).

פנחס לקח רומח, החביא את החוד בבגדו והלך נשען על המקל אל שבט שמעון ואמר להם שגם הוא בא לבעול, וכך הניחו לו להיכנס. ר' יוחנן מונה שישה ניסים שנעשו לו: זמרי לא פרש, לא זעק לעזרה, פנחס כיוון בדיוק בזכרותו של איש ובנקבותה של אשה, לא נשמטו מהרומח, מלאך הגביה את המשקוף, ומלאך השחית בעם (כל זה כדי שיראו שקינא לבועל ארמית ולא מתוך שנאה).

פנחס חבט אותם ואמר בפלילות לפני המקום: "ריבונו של עולם, על אלו יפלו 24 אלף מישראל?" באו מלאכי השרת לדחוף את פנחס על שהטיח דברים כלפי מעלה. אמר להם הקב"ה: "הניחו לו, קנאי בן קנאי הוא, משיב חימה בן משיב חימה הוא" (כמו אהרן הכהן במעשה המחיתה בחטא קורח). התחילו השבטים לבזותו שמצד אמו הוא מצד יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה, לכן בא הכתוב וייחסו לאהרן הכהן. הקב"ה אמר למשה להקדים לו שלום, ונתן לו ברית כהונת עולם, וראויה כפרה זו שתכפר לעולם.

רב נחמן בשם רב דורש את הפסוק "זרזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו" - שזמרי בעל את כזבי 424 בעילות (גימטריה של "זרזיר") באותו היום, ופנחס המתין ("מתנים") עד שתשש כוחו, ולא ידע שהקב"ה עמו ("מלך אלקום" - שכל הקמות שלו). בברייתא שנו שבעל 60 פעמים. שמה האמיתי היה שוילנאי בת צור, ונקראה כזבי כי כזבה באביה, ועל שמה נפוצו פתגמים על

מי שהולכת ועוסקת בזנות: "בין קני לאורבני שוילנאי מאי בעיא" ו"בהדי קלפי דקני שוילנאי מאי בעיא". לזמרי היו חמישה שמות המרמזים על מעשיו, ושמו האמיתי היה שלומיאל בן צורישדי.

5. בני כהן עלה לדוכן בלי ליטול ידיים. מה דינו?

כהן ששימש בטומאה

שנינו במשנה שכהן ששימש בטומאה - פרחי כהונה מוציאים אותו לעזרה ופוצעים את מוחו בגזירין. רב אחא בר הונא שואל את רב ששת האם כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים. רב ששת מביא ראיה מהמשנה עצמה שהוא לא חייב מיתה בידי שמים - שאם היה חייב מיתה בידי שמים, היו צריכים להניח לו למות בידי שמים.

רב אחא בר הונא מקשה: איך יתכן שנהרוג אדם שהתורה לא חייבה אותו מיתה? רב ששת משיב ומביא מספר דוגמאות מהמשנה שלנו שבהן הורגים גם את מי שהתורה לא חייבה מיתה:

1. מי שלקה ושנה בעבירתו - בית דין מכניסים אותו לכיפה. וכן את,
2. גונב קסווה (כלי שרת).
3. המקלל את הקוסם.
4. הבועל ארמית.

רב אחא בר הונא דוחה את כל הדוגמאות כי בכולן מדובר בעבירות שקרובות למיתה בידי שמים מהתורה כמו כרת.

רב אחא בר הונא ממשיך ומקשה על רב ששת ממשנה במסכת זבחים שמונה רשימת עבודות במקדש ואומרת שבעבודות האלו אין חיוב משום זרות, טומאה, (מחוסר בגדים ורחיצת ידיים ורגליים) - כי יש אחריהן עבודה נוספת. משמע שמי שמקטיר, שהיא עבודה תמה (אין אחריה עבודה נוספת), בטומאה כן חייב. רב אחא בר הונא מדייק מכאן שכהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים, וזה סותר את דברי רב ששת.

הגמרא דוחה בתחילת הדף הבא, שהכוונה רק חיוב מלקות ולא מיתה. הגמרא מקשה: אם ככה, גם בזר שעשה עבודה תמה נאמר שחייב רק מלקות? והרי כתוב "והזר הקרב יומת!" ומתרתת: כל דין כפי שהוא - בזר חייב מיתה, ובטומאה רק מלקות. עוד מקשים: אם במקטיר בטומאה חייב רק מלקות, משמע שביוצק ובולל אין אפילו לאו, והרי יש פסוק "קדושים יהיו... ולא יחללו"? מתרצים: האיסור ביוצק ובולל הוא מדרבנן, והפסוק הוא רק אסמכתא.

אבל הגמ' בסוף תדחה סופית את תשובת רב ששת, ותוכיח מברייתא שאומרת בפירוש שכהן ששימש בטומאה דינו מיתה בידי שמים.